



לקוטי תורה • פרשת קדושים • מאמר 1

וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל כו'

”וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל”



מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית



/likuteitorah.com/he/likutei-torah/kedoshim/1

1 וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל כו'. ובשנה הרביעית כו'. וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] ברכות קדושים פכ"ה מי יגלה עפר מעיניך אדה"ר [אדם הראשון] כו' והרי בניך ממתינין לערלה שלש שנים כו' ע"ש.

"וכשתבואו אל הארץ ותיטעו כל עץ מאכל" וכו'. "ובשנה הרביעית" וכו'. אמרו חז"ל במדרש רבה, קדושים, פרק כ"ה: "מי יסיר את העפר מעל עיניך, אדם הראשון" וכו', "והרי בניך ממתינים שלוש שנים עד שיותר להם לאכול את פירות הערלה" וכו'; עיינו שם.

2 ומזה יש ראייה לפי הש"ך [השפתי כהן] על התורה שפי' שמצוה זו הוא תיקון לחטא עץ הדעת

מכאן יש ראייה לפירושו של הש"ך על התורה, שמצווה זו מתקנת את חטא עץ הדעת,

שנאמר בו ג"כ כי טוב העץ למאכל ואדה"ר [ואדם הראשון] נצטווה עליו בשעה ט' ובשעה יו"ד עבר ואלו המתין ג' שעות עד שבת היה כל פרי קדש הלולים.

שהרי גם עליו נאמר "כי טוב העץ למאכל". אדם הראשון נצטווה עליו בשעה התשיעית, ובשעה העשירית עבר על הציור; אילו המתין שלוש שעות, עד שבת, היה "כל פרי" נעשה "קודש הלולים".

3 וכנגדם נצטוו בנטיעה שלש שנים יהיה לכם ערלים כו' ע"ש וזהו כוונת המדרש והרי בניך ממתינין כו'

שבזה הם מתקנים חטא אדה"ר [אדם הראשון] בעץ הדעת כו'

כנגד שלוש השעות הללו נצטוו בנוגע לנטיעה: "שלש שנים יהיו לכם ערלים" וכו'; עיינו שם. זו כוונת המדרש: "והרי בניך ממתינין" וכו' — שבכך הם מתקנים את חטאו של אדם הראשון בעץ הדעת וכו'.

והנה פי' ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קדש הלולים לה' היינו שהם נאכלין לבעלים בירושלים ודבר זה הלולים לה' הוא שנושאו שם לשבח ולהלל לשמים.

והנה, פירוש "ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קודש הלולים לה'" הוא שהבעלים אוכלים את הפירות בירושלים; וזהו פירוש "הלולים לה'": שנושאים אותם לשם כדי לשבח ולהלל לשמים.

4 והנה כתיב ששם עלו שבטים כו' להודות לשם הוי". יש להבין ענין ההודאה וההלל שאנו מהללים

אותו ית' לאיזה ענין הוא הלא הוא ית' מרומם על כל ברכה ותהלה ולו דומיה תהלה

והנה כתוב: "שם עלו שבטים" וכו', "להודות לשם הוי". יש להבין את ענין ההודאה וההלל — לשם מה אנו מהללים אותו ית'? והרי הוא ית' מרומם מכל ברכה ותהילה, ו"לך דומייה תהילה".

אך הענין ע"פ מ"ש ואתה קדוש יושב תהלות ישראל דהנה א"ס ב"ה רם ומתנשא עד אין קץ מגדר התהוות כל העולמות שהוא ב"ה בעצמו קדוש ומובדל כו'

אך העניין הוא על פי מה שכתוב: "ואתה קדוש יושב תהילות ישראל". שהרי אין סוף, ברוך הוא, רם ונישא בלי גבול מעל לגדר התהוותם של כל העולמות; הוא, ברוך הוא, בעצמו קדוש ומובדל וכו'.

רק התהוות כל העולמות הוא רק מבחי' שמו היינו שכל מדותיו ית' שהוא מהווה בהם כל העולמות הם רק שמותיו ית' בלבד וכמו שם האדם שבפני עצמו אין מצטרף כלל להשם

אלא התהוותם של כל העולמות היא רק מבחינת שמו. כלומר, כל מדותיו ית', שבהן הוא מהווה את כל העולמות, אינן אלא שמותיו ית', ולא יותר; בדומה לשמו של אדם, שהוא עצמו אינו זקוק כלל לשם.

ולכן כדי להמשיך גילוי מדותיו ית' כיון שמצד עצמו הוא קדוש ומובדל מגדר בחי' אלו.

ולכן, כדי להמשיך את גילוי מדותיו ית', מאחר שמצד עצמו הוא קדוש ומובדל מגדר בחינות אלו,

הוא ע"י שמשבחים ומהללים אותו במדות אלו שע"י ממשכים גילוי השמות והמדות. אע"פ [אף על פי] שמצד עצמו לאו מכל אינון מדות איהו כלל

הדבר נעשה על ידי שמשבחים ומהללים אותו באמצעות מדות אלו, וכך ממשכים את גילוי השמות והמדות, אף שמצד עצמו "לאו מכל אינון מדות איהו כלל".

כמו עד"מ באדם כשצריך חבירו אליו להשפעת חסדו והוא באותו העת בכעס ורוגז גדול שנמצא הוא רחוק ממדת החסד עכ"ל [עם כל זה] כשקורא אליו חבירו ומתחיל לשבחו איך

הדבר דומה, דרך משל, לאדם שחברו זקוק לו כדי שייטיב עמו בחסדו, אך באותה שעה הוא נתון בכעס ובזעם גדולים, ונמצא רחוק ממדת החסד. ואף על פי כן, חברו קורא לו ומתחיל לשבחו: כמה...

שהוא בעל חסד גדול ע"י מעורר אצלו את מדת חסדו שיתגלה אליו שיתן לו את בקשתו

...הוא בעל חסד גדול; בכך הוא מעורר בו את מדת החסד, כדי שתתגלה כלפיו והוא ימלא את בקשתו.

ואף שמדה זו היה אז בהעלי [בהעלם] גדול אעפ"כ [אף על פי כן] מעוררה ע"י השבח וקריאת שם חסדו כו' ועד"י יובן הנמשל למעלה ע"ד אחר

ואף שמדה זו הייתה אז בהעלם גדול, בכל זאת הוא מעורר אותה באמצעות השבח והקריאה בשם חסדו וכו'. ועל דרך זו יובן הנמשל למעלה, אלא באופן אחר:

דהיינו משום שהוא ית' לאו מכל אינן מדות איהו כלל כנ"ל עד שבחיי מדות אלו נק' רק שמותיו שהרי בפ"ע [בפני עצמו] א"צ [אין צריך / אינו צריך] כלל להשם.

כלומר, משום שהוא יתברך אינו כלל אף אחת מהמידות האלה, כפי שהוזכר לעיל, עד שמידות אלה נקראות רק שמותיו; שהרי מצד עצמו אין לו כלל צורך בשם.

5 וא"כ הם בהעלם גדול ועצום כמו שם האדם כשאין קורא לו בו. לכן כדי להמשיך גילוי מדות אלו הוא ע"י קריאת שמותיו ית' שאנו קוראים לו בהם.

אם כן, הן נמצאות בהסתר גדול ועצום, כמו שמו של אדם כל עוד איש אינו קורא לו בשמו. לכן, המשכת גילוי המידות האלה נעשית באמצעות קריאה בשמותיו ית', שבהם אנו קוראים לו,

ומשבחים אותו בהם היינו כמו שאומרים ברוך אתה הוי' שהוא ענין הלל ושבח שמהווה הכל מאין ליש ומשבחים אותו בהם; כלומר, כפי שאנו אומרים: "ברוך אתה הוי'" — זהו ענין של הלל ושבח, שהרי הוא מהווה את הכול מאין ליש.

ע"י הקריאה ממשיכים גילוי שם הוי' שיומשך אלינו שיהווה את הכל כמבואר כ"ז [כל זה] במק"א [במקום אחר] ע"פ ואני נתתי לך שכם אחד כו' ע"ש באר היטב.

באמצעות קריאה זו אנו ממשיכים את גילוי שם הוי', כדי שיימשך אלינו ויהווה את הכול. כל זה מבואר במקום אחר, על הפסוק "ואני נתתי לך שכם אחד" וגו'; עיינו שם, שם הדברים מוסברים היטב.

6 וזהו פי' הפסוק ואתה קדוש יושב תהלות ישראל כלומר שהוא ית' מצד עצמו קדוש ומובדל ושיהיה יושב ונמשך למטה שהמשכה נק' בשם ישיבה.

זהו פירוש הפסוק: "ואתה קדוש יושב תהלות ישראל". כלומר, מצד עצמו הוא יתברך קדוש ומובדל; וכדי שיהיה "יושב" ונמשך למטה — שהרי המשכה נקראת "ישיבה",

כמו היושב שמשפיל קומתו. הוא ע"י תהלות ישראל שע"י ההילול והשבח גורמים הגילוי והמשכה ולכן הילול ג"כ לי' [לשון] הארה כמו בהלו נרו עלי ראשי

כמו אדם היושב ומשפיל את קומתו — הדבר נעשה באמצעות "תהלות ישראל": באמצעות ההילול והשבח הם גורמים לגילוי ולהמשכה. לכן הילול הוא גם לשון של הארה, כמו בפסוק "בהילו נרו עלי ראשי".

וזהו ששם עלו שבטים כו' להודות לשם הוי' דקאי עמ"ש לעיל מיניה ירושלים הבנויה כעיר שחוכרה לה יחדו שהוא בחי' ירושלים של מעלה

וזהו [הפירוש של] "ששם עלו שבטים" וכו', "להודות לשם הוי'", שמתייחס למה שכתוב לפני כן: "ירושלים הבנויה כעיר שחוכרה לה יחדו", שהיא בחינת ירושלים של מעלה;

דהיינו ברוך ה' מן העולם ועד העולם להמשיך מעלמא דאתכסיא לעלמא דאתגליא וכמ"ש מזה בד"ה אלה פקודי המשכן משכן העדות כו'. ועד"ז הוא ענין יהיה כל פרי קדש הלולים להוי':

כלומר, "ברוך הוי' מן העולם ועד העולם" — להמשיך מעלמא דאתכסיא לעלמא דאתגליא, כפי שמוסבר על כך במאמר המתחיל "אלה פקודי המשכן משכן העדות" וכו'. ובאותו אופן יש להבין את ענין "יהיה כל פרי קדש הלולים להוי'".

7 ב והנה בזו"ג [בזהר חלק ג] ס"פ קדושים דפ"ז [דפרק ז'] סע"א [סוף עמוד א] פי' שם ענין שלש שנים כו' שנה הרביעית דא כנס"י [כנסת ישראל] דאיהי קיימא רביעאה לכורסיא

2. והנה בזהר, חלק ג, בסוף פרשת קדושים, דף פז, סוף ע"א, מבואר ענין שלוש השנים וכו': "השנה הרביעית — זו כנסת ישראל, העומדת כרגל הרביעית של הכיסא,

דהא כדין מזדווג בה קוב"ה [קודשא בריך הוא] בכנס"י [כנסת ישראל] (ועמ"ש ע"פ יהודה אתה בת"א [בתורה אור] פי' ויחי) והרמ"ז [והרב משה זכות] בפ' וירא דף צ"ז סע"ב [סוף עמוד ב] פי'

שכן אז הקדוש ברוך הוא מזדווג בכנסת ישראל" (וראו מה שכתוב על הפסוק "יהודה אתה" בתורה אור, פרשת ויחי). והרמ"ז, רבי משה זכות, בפרשת וירא, דף צז, סוף ע"ב, מבאר

כי בשלש שנים הראשונות לנטיעת האילן בארץ מקבלת הארץ עליונה מבחי' ג' ספירות אחרונות שהם נה"י [נצח הוד יסוד] ובשנה הרביעית מקבלת מתפארת כו' ואזי דוקא הלולא אשתכח.

שבשלוש השנים הראשונות לנטיעת האילן בארץ, הארץ העליונה מקבלת מבחינת שלוש הספירות האחרונות, שהן נצח, הוד ויסוד, ובשנה הרביעית היא מקבלת מתפארת וכו'; ורק אז "הילולא אשתכח" — נמצאת שמחת חתונה.

8 ואמנם אין זה מוכן דאף אם מקבלת מנה"י [מנצח הוד יסוד] מדוע יהיה בהפירות איסור כ"כ [כל כך] להיות ערלים לא יאכל ואסורים בהנאה.

אולם הדבר אינו מוכן: גם אם היא מקבלת מנצח, הוד ויסוד, מדוע הפירות יהיו אסורים בחומרה כה רבה, עד שהם ערלה — "לא יאכל", ואסורים בהנאה?

אלא ודאי הטעם כמ"ש בפרדס שער כ"ד בסופו דמ"ש שלש שנים יהיה לכם כו' זהו כנגד ג' קליפות הטמאות שנזכר במרכבת יחזקאל רוח סערה כו' והרביעית הוא קליפה דקה הנק' נוגה שיכולים להעלותה.

אלא ודאי הטעם הוא כפי שנכתב בפרדס, שער 24, בסופו: הכתוב "שלוש שנים יהיה לכם" וכו' מכוון כנגד שלוש הקליפות הטמאות שנזכרות במרכבת יחזקאל — "רוח סערה" וכו'; והרביעית היא הקליפה הדקה הנקראת נוגה, שאפשר להעלותה.

9 וכ"כ [וכן כתב] בספר שערי אורה שער חמישי בענין ג' פעמים כי אמילם וכ"כ [וכן כתב] בזח"ב [בזהר חלק ב'] פקודי דף רמ"ד ע"ב שלש שנים כו'.

וכך נכתב בספר שערי אורה, שער חמישי, בעניין שלוש הפעמים "כי אמילם"; וכך נכתב בזהר, חלק ב, פרשת פקודי, דף רמ"ד ע"ב: "שלוש שנים" וכו'.

וא"כ מה זה ענין לדברי הרמ"ז [הרב משה זכות] דלעיל ע"פ המאמר דפ' קדושים דפ"ז [דפרק ז'] שתולה ענין ג' שני ערלה בקבלתה מנה"י [מנצח הוד יסוד] כו' ובשנה הרביעית שמקבלת מתפארת הוא בחי' זווגא והולוא.

אם כן, מה הקשר לדברי הרמ"ז שהובאו לעיל, על פי המאמר בפרשת קדושים, דף פ"ז, הקושר את שלוש שנות הערלה לכך שהיא מקבלת מנצח, הוד ויסוד וכו', ולכך שבשנה הרביעית, כשהיא מקבלת מתפארת, מדובר בבחינת זיווג והילולא?

10 והענין כי הדבור עליון נקרא בשם נקבה ומקבל לגבי המדות עליונות שנק' בשם משפיע ודכר כמ"ש זכר חסדו והענין דמבשרי אחזה כי

הביאור הוא שהדיבור העליון נקרא בשם "נקבה" ו"מקבל" ביחס למדות העליונות, הנקראות בשם "משפיע" ו"זכר", כמו שכתוב: "זכר חסדו". והביאור, על דרך "מבשרי אחזה", הוא ש-

הנה הדבור מקבל מהקול היוצא מהבל הלב דרך הקנה. והלב הוא משכן המדות ולכן אין האדם מדבר אלא במה שלבו חפץ ומתאוה.

הדיבור מקבל מן הקול, היוצא מהבל הלב דרך הקנה; והלב הוא משכן המדות. לכן האדם מדבר רק על מה שלבו רוצה ומתאוה.

11 והנה אנו רואים פנימית המדה איננה מתלבשת בדבור כלל כ"א רק חיצונית המדה וכמו שאנו רואים.

והנה אנו רואים שפנימיות המדה אינה מתלבשת בדיבור כלל, אלא רק חיצונית המדה, כפי שאנו רואים.

כשהאדם בהתפעלות כעס גדול אזי לא יוכל לדבר כלל וזה מפני שעצמיות ותוקף המדה איננה יכולה להתלבש באותיות כלל וכמ"ש ג"כ בד"ה תקעו בחודש שופר שלכן קול השופר הוא קול פשוט בלי אותיות מפני

כאשר אדם נתון בהתפעלות של כעס גדול, הוא אינו יכול לדבר כלל. הסיבה לכך היא שעצם המדה ותוקפה אינם יכולים להתלבש באותיות כלל. וכפי שמוסבר גם במאמר המתחיל "תקעו בחודש שופר": משום כך קול השופר הוא קול פשוט, ללא אותיות, מפני

שהוא צעקה מפנימית הלב מה שלא יכול להתלבש באותיות. וה"ע [וזהו ענין] קלא פנימאה. משא"כ הקול המתלבש באותיות הוא רק אחוריים וחיצוניות של המדה.

שהוא צעקה מפנימיות הלב, שאינה יכולה להתלבש באותיות. וזהו ענין "קלא פנימאה" — קול פנימי. לעומת זאת, הקול המתלבש באותיות אינו אלא אחוריים וחיצוניות של המדה.

12 והנה הקול כלול מג' בחי' אש מים רוח כמ"ש בת"א [בתורה אור] פ' ויצא בד"ה ושבת בשלום.

והנה הקול מורכב משלוש בחינות — אש, מים ואוויר (רוח), כפי שמבואר בתורה אור, פרשת ויצא, במאמר המתחיל "ושבת בשלום".

וזהו ענין שעולם הדבור נק' עלמא דנוק' [דנוקבא] לגבי המדות ע"ד תשישות כח כנקבה דהיינו שאין נמשך בהדבור מעצמיות המדות כ"א מעט מזעיר מן המדות כו' וכן עדי"מ למעלה

זהו ענינו של עולם הדיבור, הנקרא "עולם הנוקבא" ביחס למדות, בדומה ל"תשישות כוח כנקבה": כלומר, לא נמשכת אל הדיבור [שום] בחינה מעצם המדות, אלא רק מידה זעירה ביותר מהמדות וכו'. וכך גם, על דרך משל, למעלה:

שהרי כתיב לעולם ה' דברך נצב בשמים שאותיות ותיבות של מאמר יהי רקיע נצב ומלובשים ועומדים בתוך רקיע השמים להחיותם כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] ח"ב [חלק ב'] וכ"ה במדרש תלים.

שהרי כתוב: "לעולם ה', דברך ניצב בשמים". האותיות והתיבות של המאמר "יהי רקיע" "ניצבות", מלובשות ועומדות בתוך רקיע השמים, כדי להחיותו, כפי שכתוב בספר של בינונים (תניא), חלק ב'; וכך נאמר גם במדרש תהלים.

13 והרי הרקיע הוא בעל גבול א"כ כבר נתצמצם דיבור זה להיות מתלבש תוך בעל גבול.

והרי הרקיע מוגבל; ואם כן, הדיבור הזה כבר הצטמצם כדי להתלבש בתוך דבר מוגבל.

משא"כ המדות עליונות הן בבחי' אין סוף כו'. אלא זהו מפני שהדיבור מקבל רק ע"י צמצום מבחי' אחוריים וחיצוניות מהמדות כו'

לעומת זאת, המדות העליונות הן בבחינת אין סוף וכו'. אלא שהסיבה לכך היא שהדיבור מקבל מהן רק באמצעות צמצום, מבחינת האחוריים והחיצוניות של המדות וכו'.

ל כן אח"כ מתחלק לחלקים בדבור ע"י ה' מוצאות שיומשך בבחי' גבול וכמ"ש במ"א בד"ה אדני שפתי תפתח.

לכן לאחר מכן הדיבור מתחלק לחלקים באמצעות חמשת מוצאות הדיבור, כדי שיימשך באופן מוגבל, כפי שמוסבר במקום אחר, במאמר המתחיל "אדני שפתי תפתח".

[בסידור שער ר"ה [ראש השנה]] (ועיין בפרדס ערך גבול). וז"ש [וזהו שכתוב] באד"ר [באדרא רבא] דנשא דף קמ"א ע"ב ונקיב כו'

[בסידור, שער ראש השנה.] (ועינינו בפרדס, בערך "גבול"). וזהו [פירוש] מה שכתוב באדרא רבא שבנשא, דף קמ"א ע"ב: "ונקיב" וכו'.

ובע"ח [ובעץ חיים] שער הכללים פ"י [פרק י' / פרשה י'] שלכן נקראת נקבה נקב ה' פ"י ה' מוצאות הדבור מקבלים מהמדות ע"י נקב

ובספר עץ חיים, שער הכללים, פרק י': משום כך היא נקראת "נקבה" — "נקב ה"א"; כלומר, חמשת מוצאות הדיבור, שהן ה"א, מקבלים מהמדות באמצעות נקב.

דהיינו מיעוט האור ונתחבר נקב זה עם ה' תתאה ונעשית נקבה כו' וכ"כ [וכן כתב] עוד בהיכל ששי שער ל"ג פ"ב [פרק ב'].

כלומר, באמצעות מיעוט האור; ונקב זה התחבר עם ה"א תתאה ונעשתה "נקבה" וכו'. וכן כתב גם בהיכל השישי, שער ל"ג, פרק ב'.

14 ובשער ל"ד הוא שער הירח. וזהו ענין הנז"ל [הנזכר לעיל] שהדבור מקבל מבחי' נהי" [נצח הוד יסוד] שהם הבחי' תחתונה שבמדות וע' באג"ה [באגרת הקודש] סי' י"ט בד"ה עוטה אור כשלמה.

ובשער ל"ד, שהוא שער הירח. זהו הענין שהוזכר לעיל: הדיבור מקבל מבחינת נצח, הוד ויסוד, שהן הבחינה התחתונה שבמדות. ועיינו באגרת הקודש, סימן י"ט, במאמר המתחיל "מתעטף באור כגלימה".

אך אחר שנבנה בחי' הדבור ע"י קבלתו מבחי' נהי" [נצח הוד יסוד] ואחוריים של המדות עוד אח"כ מאיר בהדבור מבחי' עצמיות המדות.

אך לאחר שנבנתה בחינת הדיבור באמצעות קבלתה מבחינת נצח, הוד ויסוד ומאחוריים של המדות, מאירה בדיבור לאחר מכן גם מבחינת עצמיות המדות.

15 וזהו הנקרא יחוד דבר ונוקבא שעם היות שהדבור מצד עצמו נק' עלמא דנוק' [דנוקבא] להאיר בבחי' גבול ותכלית.

וזהו הנקרא יחוד זכר ונקבה: אף שהדיבור מצד עצמו נקרא "עולם הנוקבא", והוא מאיר בבחינה של גבול ותכלית,

אבל היחוד היינו שיאיר בו מבחי' המדות עצמן שנק' עלמא דדכורא כנ"ל ועיין מזה בד"ה אדני שפתי תפתח הנ"ל בפ"י בקול דברי אלקים חיים

היחוד, לעומת זאת, פירושו שמאירות בו המדות עצמן, הנקראות "עולם הדכורא", כפי שהוזכר לעיל. עיינו על כך במאמר המתחיל "אדני שפתי תפתח", שהוזכר לעיל, בביאור "בקול דברי אלקים חיים".

וכמו עד"מ שיש הפרש באדם בין דבור שמדבר דברי חול לדבור שמדבר דברי חכמה כו'

וכמו למשל ההבדל שבין דיבורו של אדם כשהוא מדבר דברי חול, לבין דיבורו כשהוא מדבר דברי חכמה וכו'.

ועד"ז נק' עשרה מאמרות מילין דהדיוטא לגבי הקב"ה שבהם מאיר רק מבחי' נהי" [נצח הוד יסוד] להוות מאין ליש והיש נראה דבר נפרד.

וכך גם עשרת המאמרות נקראים "מילים של הדיוטות" כיחס להקדוש ברוך הוא, שכן בהם מאירה רק בחינת נצח, הוד ויסוד, כדי להוות יש מאין; והיש נראה כדבר נפרד.

אבל עשרת הדברות נמשך בהם מבחי' פנימיות חכמתו ורצונו ית'. והיה גילוי אלקותו ית' שלא בבחי' העלם והסתר כו' ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] (פ"ט דברכות דנ"ח סע"א [סוף עמוד א]) והתפארת זו מתן תורה.

אבל בעשרת הדיברות נמשכו פנימיות חכמתו ורצונו ית'. התגלתה אלקותו ית', ולא באופן של העלם והסתר וכו'. לכן אמרו חז"ל (ברכות, פרק ט, דף נח, סוף ע"א): "והתפארת — זו מתן תורה".

כי בחי' יחוד זה דהיינו תוספת האור עליון בהדבור ביותר על המדה הקצובה. נמשך ע"י מדת תפארת שלמעלה מבחי' נה"י [נצח הוד יסוד].

שכן בחינת יחוד זו, כלומר תוספת אור עליון כדיבור מעבר למידה הקצובה, נמשכת באמצעות מדת תפארת, שהיא למעלה מבחינת נצח, הוד ויסוד,

שנקרא בריח התיכון המבריא מן הקצה אל הקצה (ע' [עיינ] זח"ב [זהר חלק ב'] תרומה קע"ה ב' ובאג"ה [ובאגרת הקודש] סי' י"ב).

והיא נקראת "בריא התיכון המבריא מן הקצה אל הקצה" (ראו זוהר, חלק ב, תרומה, קע"ה ע"ב, ובאגרת הקודש, סימן י"ב).

כי פי' תפארת הוא ע"ד מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] ספ"ו דאבות כל מה שברא הקב"ה לא בראו אלא לכבודו שנאמר ולכבודי בראתיו כו'

שכן פירוש תפארת הוא על דרך מאמר חז"ל בסוף פרק ו באבות: "כל מה שברא הקב"ה, לא בראו אלא לכבודו, שנאמר: 'ולכבודי בראתיו' וכו';

ופי' בשל"ה [בשני לוחות הברית] דל"ט ע"ב דהיינו כדי שיהיה גילוי אלהותו ית' למטה ע"ד אתה הראית לדעת כי הוי' הוא האלקים אין עוד מלבדו.

והשל"ה (שני לוחות הברית), דף ל"ט ע"ב, מסביר: כלומר, כדי שתהיה למטה התגלות אלקותו ית', בדומה ל"אתה הראית לדעת כי הוי' הוא האלקים, אין עוד מלבדו",

וע"ד וידעו מצרים כי אני הוי' כו' וכמ"ש ואולם חי אני וימלא כבוד ה' את כל הארץ כו'

ובדומה ל"וידעו מצרים כי אני הוי'" וכו', וכמו שכתוב "ואולם חי אני, וימלא כבוד ה' את כל הארץ" וכו',

וכדמסיים באבות שם ואומר ה' ימלוך לעולם ועד כו' (ועיין מענין ולכבודי בראתיו בזח"ב [בזהר חלק ב'] תרומה דקנ"ה ע"א).

וכפי שמסיימים שם באבות: "ואומר: ה' ימלוך לעולם ועד" וכו'. (ועיינו בעניין "ולכבודי בראתיו" בזהר, חלק ב', תרומה, דף 155 ע"א.)

והיינו שיהיה גילוי יקר תפארת גדולתו ית' וכמשארז"ל [וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים והיינו בשביל להיטיב לברואיו להחיות רוח שפלים שיכירו וידעו יקר תפארת א"ס ב"ה כו'

כלומר, שתהיה התגלות יקר תפארת גדולתו ית', כמו שאמרו חז"ל: "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים". והכוונה היא להיטיב לברואיו, "להחיות רוח שפלים", כדי שיכירו וידעו את יקר תפארת אין סוף, ברוך הוא, וכו'.

ועיין בשערי אורה שער חמישי גבי דע כי לכך נקרא תפארת כו' כי תפארת פי' הוא לשם הוי' כו' דהיינו הראות גדולתו ותפארתו כו' עד שהתפארת עולה למעלה עד א"ס כו' ע"ש באריכות.

ועיינו בשערי אורה, השער החמישי, בקטע המתחיל "דע כי לכך נקרא תפארת" וכו': משמעות תפארת היא [כבוד] לשם הוי' וכו', כלומר, הצגת גדולתו ותפארתו וכו', עד שהתפארת עולה למעלה, עד אין סוף וכו'; עיינו שם באריכות.

16 ולכן תוספת האור בהדבור עליון ע"ד ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו כי פי

לכן תוספת האור בדיבור העליון היא בבחינת "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדו כי פי

ה' דבר זהו נמשך הכל ע"י המדת תפארת ועד"ז נאמר מוליך לימין משה זרוע תפארתו כו' וכתוב לעשות לך שם תפארת כו'.

הוי' דיבר". כל זה נמשך באמצעות מידת תפארת. בדומה לכך נאמר: "מוליך לימין משה זרוע תפארתו" וכו', ונאמר: "לעשות לך שם תפארת" וכו'.

17 ולכן נקי זה יחוד תפארת ומלכות כו' וזהו ג"כ שמתפארת שבעליון נעשה כתר לתחתון כי הכתר הוא

הרצון ובחי' רצון זה להאיר למטה נמשך מבחי' תפארת שבעליון כו'

לכן נקרא הדבר הזה ייחוד תפארת ומלכות וכו'. וזה גם [הטעם לכך] שמתפארת של המדרגה העליונה נעשה כתר למדרגה התחתונה: שכן כתר הוא הרצון, ורצון זה להאיר למטה נמשך מבחינת התפארת של המדרגה העליונה וכו'.

שמדה זו גורמת הגילוי כנ"ל וזהו ומהללים לשם תפארתך אשר מבואר למעלה שבחיי ההילול והשבח למעלה גורם גילוי האור.

מפני שמידה זו גורמת להתגלות, כנזכר לעיל. וזהו פירוש "ומהללים לשם תפארתך": כפי שהתבאר לעיל, ההילול והשבח למעלה גורמים להתגלות האור למעלה.

ואיך הוא הגורם אלא ע"י שזהו העלאת מ"נ [מ"יין נוקבין] לבחי' תפארת והוא המאיר ע"י להיות גילוי יקר תפארתו כנ"ל והיינו ומהללים לשם תפארתך היינו תפארת ומלכות כו':

וכיצד הדבר גורם לכך? אלא משום שזוהי העלאת מ"יין נוקבין לבחינת תפארת, והיא המאירה באמצעות זאת, כדי שתתגלה תפארתו היקרה, כנזכר לעיל. וזהו "ומהללים לשם תפארתך", כלומר תפארת ומלכות וכו'.

18 ג ומכ"ז [ומכל זה] יובן ההפרש בין ג' שנים הראשונות של נטיעת האילן שרומז לז"א בארץ העליונה

3. מכל האמור יובן ההבדל בין שלוש השנים הראשונות לנטיעת האילן, הרומזות לז"א בארץ העליונה,

שהיא הדבור שאזי אין מאיר רק בחי' נה"י [נצח הוד יסוד] עד"מ חיצוניות הקול שכלול מגי' בחי' אש רוח מים כנ"ל ואזי ההארה בהדבור מעט מזער כנ"ל.

שהיא הדיבור: אז מאירים רק נצח, הוד ויסוד, בדומה, לשם המחשה, לחיצוניות הקול, הכוללת שלוש בחינות — אש, רוח ומים, כפי שנזכר לעיל; ואז ההארה שבדיבור מועטה מאוד, כפי שנזכר לעיל.

אבל בשנה הרביעית שהוא בחי' תפארת הנה ע"י מאיר בהדבור תוספת אור מרובה על העיקר כו'

אבל בשנה הרביעית, שהיא בחינת תפארת, מאירה בדיבור תוספת אור, העולה על האור העיקרי, וכו',

ונקרא יחוד קול ודבור ע"ד קול דודי דופק פתחי לי כו' קול דודי הנה זה בא מדלג כו' וזהו ענין הקל קול יעקב הוא בריח התיכון כו'.

והדבר נקרא יחוד קול ודיבור, כעין "קול דודי דופק: פתחי ליי" וכו'; "קול דודי, הנה הוא בא, מדלג" וכו'. וזהו ענין "הקל קול יעקב": [יעקב] הוא הבריח התיכון וכו'.

19 ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] **בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה כו' כי מקודם אינה ראויה לייחוד ועד"ז הוא משארז"ל** [מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] **בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו כו' וז"ש** [וזהו שכתוב] **והוא איבא לא אשתלים באשלמותא עד תלת שנים.**

ולכן אמרו חז"ל: "בת שלוש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה" וכו', שכן לפני כן אינה ראויה לייחוד. בדומה לכך אמרו חז"ל: "בן שלוש שנים הכיר אברהם את בוראו" וכו'. וזהו שנאמר: "והפרי ההוא אינו נשלם בשלמותו עד שלוש שנים";

שאין מאיר עליו מבחי' תפארת. שיהי' [שיהיה] ראוי לפאר את הקב"ה עליו באמור ברוך אתה הוי". עד שנה הרביעית כו'.

שכן לא מאיר עליו מבחינת תפארת, כדי שיהיה ראוי לפאר את הקדוש ברוך הוא באמצעותו באמירת "ברוך אתה הוי", עד השנה הרביעית וכו'.

אך עיקר הענין הוא לפי שע"י עה"ד [עץ הדעת] טו"ר [טוב ורע] נתגברו הקליפות וכענין מ"ש בזה"א [בזהר חלק א] לך לך דע"ט סע"ב [סוף עמוד ב] ע"פ והכנעני אז בארץ כי ארור כנען עבד עבדים שהוא מג' קליפות הטמאות.

אך עיקר העניין הוא שעל ידי עץ הדעת טוב ורע התחזקו הקליפות, בדומה למה שנאמר בזהר, חלק א, לך לך, דף עט ע"ב, על הפסוק "והכנעני אז בארץ": "ארור כנען, עבד עבדים", שכן הוא משלוש הקליפות הטמאות.

20 ומחמת חטא הנ"ל היה לו אחיזה בארץ וע"ש בפ' נח דע"ג א' ב'. אך זהו דוקא בג' שנים הראשונים שאין מאיר בהארץ שהוא עולם הדבור רק מבחי' נה"י [נצח הוד יסוד] שהוא בחי' צמצום והסתר

ובגלל החטא הנזכר הייתה לו אחיזה בארץ; ראו שם, בפרשת נח, דף ע"ג, עמודים א'-ב'. אך הדבר נכון רק בשלוש השנים הראשונות, שבהן מאיר בארץ, שהיא עולם הדיבור, רק מצד בחינת נצח, הוד ויסוד, שהיא בחינה של צמצום והסתר;

אזי יש להם יניקה וכמ"ש בענין חרנה מבחי' גרון נמשך חרון כו' וע"ד הנז' [הנזכר] בד"ה במדבר סיני בענין מדבר במ"ם פתוחה כו'

אזי יש להם יניקה, וכפי שמבואר בעניין "חרנה": מבחינת גרון נמשך חרון וכו'; ועל דרך מה שנזכר בדרוש המתחיל "במדבר סיני", בעניין "מדבר" במ"ם פתוחה וכו'.

אבל כשמאיר בהדבור מבחי' תפארת קו האמצעי תוספת אור אין להם יניקה כו' כי האור דוחה את החשך וכמ"ש כהמס דונג מפני אש יאבדו

אבל כשמאיר בדיבור אור נוסף מבחינת תפארת, הקו האמצעי, אין להם יניקה וכו', כי האור דוחה את החושך, וכמו שכתוב: "כהמס דונג מפני אש יאבדו".

(כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פרק י"ט ועמ"ש בד"ה כיצד מרקדין גבי ובית הלל אומרים כו' ומ"ש בפ' צו בד"ה משמח חתן וכלה כו').

(כפי שמבואר בספר של בינונים, פרק י"ט; וראו מה שנכתב בדרוש המתחיל "כיצד מרקדין", בעניין "ובית הלל אומרים" וכו'; וכן מה שנכתב בפרשת צו, בדרוש המתחיל "משמח חתן וכלה" וכו').

ולכן כ"ז [כל זה] הוא בעץ מאכל דוקא דוגמת עץ הדעת כו' והנה ע"י דחייה זו דאתכפא סט"א [סטרא אחרא] כששובר תאוותו וממתין ג' שנים כו' ע"י אסתלק יקרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] להיות ובשנה הרביעית גילוי יקר תפארת גדולתו ית'.

ולכן כל זה שייך דווקא לעץ מאכל, בדומה לעץ הדעת וכו'. והנה, באמצעות דחייה זו, שבה הסטרא אחרא נכפית, כאשר האדם שובר את תאוותו וממתין שלוש שנים וכו', מתעלה כבודו של הקדוש ברוך הוא, כך "ובשנה הרביעית" יש גילוי של יקר תפארת גדולתו יתברך.

21 וזהו ועתה מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך. כי הנה באמת זה שיהי' [שיהיה] אצילת מדת התפארת הוא ג"כ ע"י קדימת הצמצום ומקום פנוי המבואר בע"ח [בעץ חיים]

וזהו [פירוש] "ועתה מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך". שכן, לאמיתו של דבר, עצם האצלת מידת התפארת נעשתה גם היא רק לאחר הצמצום שקדם לה, ולפי המבואר בעץ חיים בעניין המקום הפנוי,

שהרי מצד עצמו לאו מכל אליו מדות איהו כלל רק בשביל להיטיב לברואיו צמצם א"ע [את עצמו] במדות אלו כנודע.

שהרי מצד עצמו אינו אף אחת מן המידות הללו כלל, אלא רק כדי להיטיב לברואיו צמצם את עצמו במידות אלו, כידוע.

22 וא"כ גם בחי' תפארת התהוותה לאחר הצמצום כשאר המדות רק שהיא מקור להן. ולכן נאמר מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך.

אם כן, גם בחינת תפארת התהוותה לאחר הצמצום, כמו שאר המדות, אלא שהיא מקור להן. לכן נאמר: "מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך".

פ' לך היינו מהותו עצמותו ית' אין שייך רק הודאה ולא הילול כי הוא ית' נורא תהלות ולו דומיה תהלה.

הפירוש הוא: "לך" – כלומר, למהותו ועצמותו יתברך – שייכת רק הודאה ולא הילול, שכן הוא יתברך "נורא תהלות", ו"לו דומיה תהלה".

23 והתהלה אינו רק לבחי' שמו ית' ולכן ממלי' דא"ס נעשה כתר לאצי' כי אין ערוך לגבי א"ס שיהיה שייך באמת בחי' תפארת בהעצמות משבחי' שמשבחי' [שמשבחים] אותו העולמות וכו' וכענין אמת אמר אל יברא כו'

השבח שייך רק לבחינת שמו יתברך. לכן ממלכות של אין סוף נעשה כתר לאצילות: אין ערוך לאין סוף, עד שלא שייך באמת שתהיה בחינת תפארת בעצמותו מכוח השבח שהעולמות משבחים אותו וכו'; וכעין המאמר "אמת אמר: אל יברא" וכו'.

רק מבחי' מלי' דא"ס נמשך מקור להיות כתר לאצילות רק אחר שנאצלו אצי' ע"ס [עשר ספירות] אזי מתפארת שבעליון נעשה כתר לתחתון כו'

אלא שמבחינת מלכות של אין סוף נמשך מקור להיות כתר לאצילות. רק לאחר שנאצלו עשר הספירות של אצילות, נעשה כתר של התחתון מתפארת שבעליון וכו'.

והנה ענין מ"ע [מצות עשה] ומל"ת [ומצות לא תעשה] זהו כענין ברכה והודאה (כמ"ש בדי"ה אלה פקודי המשכן) ולכן קיום מצות ל"ת [לא תעשה] דשלש שנים יהיה לכם ערלים כו' זהו כענין מודים אנחנו לך.

והנה ענין מצוות עשה ומצוות לא תעשה דומה לענין ברכה והודאה, כפי שמבואר במאמר המתחיל "אלה פקודי המשכן". לכן קיום האיסור "שלוש שנים יהיה לכם ערלים" וכו' דומה ל"מודים אנחנו לך".

ועי"ז אח"כ ומהללים לשם תפארתך היינו יהיה כל פרי קודש הלולים ועמ"ש בת"א [בתורה אור] פ' מקץ בדי"ה רני ושמחי בפ"י נר הוי' נשמת אדם.

ועל ידי כך בא לאחר מכן "ומהללים לשם תפארתך", כלומר "יהיה כל פרי קודש הלולים". ראו מה שנכתב בתורה אור, פרשת מקץ, במאמר המתחיל "רני ושמחי", בביאור "נר ה' נשמת אדם".

כל הנשמה תהלל יה. כי יתרון האור נמשך מן החו' ל וכמ"ש בדי"ה בשלח פרעה.

[ו] "כל הנשמה תהלל יה". כי יתרון האור נמשך מן החושך, כפי שמבואר במאמר המתחיל "בשלח פרעה",

בענין קליפה קדמה לפרי כו' ע"ש לכן ע"י קיום המצוה בשלש שנים דערלה ע"י אח"כ פרי קדש כו'
בענין "קליפה קדמה לפרי" וכו'; ראו שם. לכן, על ידי קיום המצוה בשלוש שנות הערלה, נעשה לאחר מכן הפרי
"קודש" וכו',

וכעין מ"ש בראשית פ"א [פרק י"א] ע"פ אשר ברא אלקים לעשות כל מה שנברא בשי"ב [בששת ימי
בראשית] צריכים עשייה כו' דהיינו לתקן ע"ש.

וכעין מה שכתוב במדרש רבה, בראשית, פרק י"א, על הפסוק "אשר ברא אלקים לעשות": כל מה שנברא בששת ימי
בראשית טעון עשייה וכו', כלומר תיקון; ראו שם.

ועד"ז הוא מה שיחזקאל כשראה את המרכבה הקדושה כתיב וארא והנה רוח סערה כו' ענן גדול ואש
כו'

וכעין זה הוא מה שנאמר על יחזקאל: כאשר ראה את המרכבה הקדושה, כתוב "וארא והנה רוח סערה" וכו', "ענן
גדול ואש" וכו'.

(ועי' זח"ב [זהר חלק ב'] ויקהל דף ר"ג ע"א. ובפ' יתרו דס"ט ע"ב בענין מתוך הסנה. ורזא דא מי יתן טהור
מטמא כו' ע"ש ובספר עה"ק [עבודת הקודש] חלק רביעי פ"ט ובשל"ה [ובשני לוחות הברית] דקט"ז רע"ב [ריש
עמוד ב] ודקל"ט ע"ב בד"ה ומברך המבדיל כו':) ד

(ועיינו בזה, חלק ב', ויקהל, דף רג ע"א; ובפרשת יתרו, דף סט ע"ב, בענין "מתוך הסנה", וכן בסוד הדבר: "מי
יתן טהור מטמא" וכו'; עיינו שם. וכן בספר עבודת הקודש, חלק רביעי, פרק יט; ובשל"ה, דף קטז ע"ב, ובדף קלט
ע"ב, בקטע הפותח "ומברך המבדיל" וכו').

ובשנה החמישית תאכלו את פרי להוסיף לכם תבואתו כו'. בספר ש"א [שער א'] שער ה' פ"י שאז הוא
בבחי' ה' אחרונה דשם הוי'

4. "ובשנה החמישית תאכלו את פרי, כדי להגדיל לכם את תבואתו" וכו'. בספר שערי אורה, שער ה', הוא מבאר
שאז היא בבחינת הה"א האחרונה של שם הוי'.

וזהו ובשנה החמישית כו' והיינו כי בחי' מלכות נקראת לפעמים בשם דל"ת ופעמים בשם ה'
וזהו [פירוש] "ובשנה החמישית" וכו'. כלומר, בחינת מלכות נקראת לפעמים בשם דל"ת ולפעמים בשם ה"א.

וזהו ענין יהודה שיש בו ד' וה' כו' (כמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] ר"פ ויקרא וע' זח"ג [זהר חלק ג] חקת ק"פ ע"ב בענין ה' ד' הוות)

וזהו עניינו של יהודה, שיש בו דל"ת וה"א וכו' (כפי שכתב הרמ"ז בתחילת פרשת ויקרא; ועיינו בווהר, חלק ג, חוקת, דף קפ ע"ב, בעניין "ה"א ד' הוות").

ויש לבאר כאן עפמ"ש [על פי מה שכתוב] הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' וירא שם דבשנה הרביעית מקבלת משני שלישים של תפארת דהיינו עד החזה כו'

ויש לבאר זאת כאן על פי מה שכתב הרמ"ז בפרשת וירא שם, שבשנה הרביעית היא מקבלת משני שלישים של תפארת, כלומר עד החזה וכו',

ואז נקראת דלת שמקבלת מדי בחי' תנה"י [תפארת נצח הוד יסוד] אבל בשנה החמישית מקבלת גם משליש העליון של תפארת.

ואז היא נקראת דל"ת, משום שהיא מקבלת מארבע בחינות: תפארת, נצח, הוד ויסוד; אבל בשנה החמישית היא מקבלת גם מהשליש העליון של תפארת.

24 ואזי היא בחי' ה' ועמ"ש מענין זה בביאור ע"פ ושמתי כדכד שמשותיך בסופו. וביאור ענין שלישינן אלו שבתפארת הענין כי המדה ת"ת [תפארת] עד"מ באדם למטה יש בה חב"ד [חכמה בינה ודעת] חג"ת [חסד גבורה תפארת] נה"י [נצח הוד יסוד].

ואזי זו בחינת ה'. ראו מה שנכתב בעניין זה בביאור על הפסוק "ושמתי כדכד שמשותיך", בסופו. וביאור עניינם של שלישים אלה בתפארת הוא שמידת התפארת, למשל אצל האדם למטה, כוללת חב"ד, חג"ת ונה"י.

חב"ד [חכמה בינה ודעת] הוא השכל והשגה למה יתפאר עד"מ כדי שישבחו ויכירו תפארתו וגדלו והתפארות שכלכו להתפאר הוא העצם חג"ת [חסד גבורה תפארת] שבה.

חכמה, בינה ודעת הן השכל וההבנה מדוע ירצה להתפאר, למשל, כדי שישבחו אותו ויכירו בתפארתו ובגדולתו; ואילו ההתפארות שכלכו, [הדחף] להתפאר, היא עצמות המידה — החסד, הגבורה והתפארת שבה.

25 ונה"י [ונצח הוד יסוד] הוא ההתפשטות שעושה מעשה להתפאר כענין בהראותו את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו או מדבר

נצח, הוד ויסוד הם ההתפשטות שבה האדם עושה מעשה כדי להתפאר, כפי שנאמר: "כאשר הראה את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו", או מדבר

דבורים שבהם יוכלו אחרים להכיר שבחו הרי המעשה או הדבורים שהכוונה בהם להתפאר מבחי' נה"י
[נצח הוד יסוד] שבו לבר מגופא ואינו ערוך לעצמיות המדה.

דברים שבאמצעותם יכולים אחרים להכיר בשבחו. נמצא שהמעשה או הדברים שמטרתם להתפאר נובעים מבחינת
נצח, הוד ויסוד שבו, שהם "מחוץ לגוף", ואינם דומים כלל לעצם המידה.

או י"ל [יש לומר] באופן אחר כמו עד"מ שיש התפארות מן עשייה שהתפארות הלז הוא מדבר שחוצה לו
ונפרד מעצמיות

או שאפשר להסביר זאת בדרך אחרת: למשל, יש התפארות הנובעת מעשייה, והתפארות זו נובעת מדבר שמחוץ
לאדם ונפרד מעצמותו,

כמו התפארות שיפואר וישובח במעשיו שיעשה כלי נאה וציור נאה שיכירו כח הפועל וישבחוהו הרי
עיקר השבח בו מצד הכלי ויפוי מלאכתה וה"ז [והרי זה] רחוק מאד מתפארת ושבח עצמיות הפועל

כגון התפארות בכך שיפארו וישבחו אותו על מעשיו — שהוא יוצר כלי נאה וציור נאה, וכך מכירים בכוחו של
היוצר ומשבחים אותו. עיקר השבח עליו הוא בשל הכלי ובשל יופי מלאכתו, והרי זה רחוק מאד מתפארת ושבח
של עצמות היוצר עצמו,

שהרי אין זה שבח אלא מה שיכול לעשות כמה כלים נאים והכלי הוא מובדל ממנו שאינו אלא
התפשטות מכחו

שהרי אין זה אלא שבח על כך שהוא מסוגל ליצור כלים נאים רבים, והכלי נפרד ממנו, שכן אינו אלא התפשטות
של כוחו.

אבל כשישבחוהו בדבר שמעצמותו כגון שישבחו ויפארו את קולו שהוא ערב מאד תאיר ביותר עצמות
מדת התפארות בזה ממה שיפארו וישבחו את מכתבו וציורו וכדומה וכן כשישבחו את גופו ובשרו
שהם יפים מאד.

אבל כשמשבחים אותו על דבר שהוא מעצמותו, כגון שמשבחים ומפארים את קולו, שהוא ערב מאד, תאיר עצם
מידת ההתפארות בזה יותר מאשר מפארים ומשבחים את כתב ידו, את ציורו וכיוצא בזה; וכן כשמשבחים את
גופו ובשרו, שהם יפים מאד.

26 ומכש"כ [ומכל שכן] כשיפארו את חב"ד [חכמה בינה ודעת] שלו כל שהשבח והתפארת בדבר קרוב אל עצמותו תתעורר ביותר עצמות המדה וכל שהתפארת בדבר רחוק יותר מעצמותו יהיה יותר מבחי' נה"י [נצח הוד יסוד] שבו.

ועל אחת כמה וכמה כאשר משבחים את חכמה, בינה ודעת שלו. ככל שהשבח והתהילה הם על דבר הקרוב לעצמותו, כך מתעוררת יותר עצמות המידה; וככל שהתהילה היא על דבר הרחוק יותר מעצמותו, היא תהיה יותר מבחינת נצח, הוד ויסוד שבו.

ועד"ז י"ל [יש לומר] פ"י ומבחר שלישי דפרעה טבעו בים סוף כו' היינו גם שלישי העליון חב"ד [חכמה בינה ודעת] שבו כמ"ש במ"א.

ועל דרך זו אפשר לבאר את פירוש "ומבחר שלישי" של פרעה "טבעו בים סוף" וכו': כלומר, גם השלישי העליון — חכמה, בינה ודעת שבו — כפי שמבואר במקום אחר.

27 ומובן למשכיל שהמדה ת"ת [תפארת] אינה מהות מדה ממש כשאר המדות שהם עצם המשכת דבר מה כמו חסדים או גבורות

למשכיל מובן שמידת תפארת אינה מהות של מידה ממש, כמו שאר המידות, שעצם עניינן הוא המשכה של דבר-מה, כגון חסדים או גבורות;

אבל התפארת היא מדה כוללת שישנה בכל המדות שאינה רק ענין הכוונה והתועלת בכל מדה למה תימשך ולאיזה צורך

אלא תפארת היא מידה כוללת, המצויה בכל המידות, והיא עניין הכוונה והתכלית שבכל מידה: מדוע היא נמשכת ולאיזה צורך.

כמו להשפיע חסד כדי שיכיר המקבל טובו וחסדו ה"ז [הרי זה] ת"ת [תפארת] שבחסד וכן ת"ת [תפארת] שבחכמה הכוונה בהשפעת השכל

לדוגמה, השפעת חסד כדי שהמקבל יכיר בטובו ובחסדו של המשפיע — זו התפארת שבחסד. וכן התפארת שבחכמה היא הכוונה שבהשפעת השכל,

כדי שיכירו חכמתו ואפילו לרצון ישנה מדת תפארת למה ירצה כך וכמ"ל [וכמה שכתוב לעיל] בענין נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים (ועיין בש"א [בשער א'] שער ה'). ועד"מ זה יובן הנמשל למעלה.

כדי שיכירו בחכמתו. ואפילו לרצון יש מידת תפארת: מדוע ירצה כך; וכפי שנתבאר לעיל בעניין "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" (ועיין ב-Shaarei Orah, Gate 5). על פי משל זה יובן הנמשל למעלה.

שבחיי תפארת גדולתו ית' שבאציי שייך בה גי' ג' שלישיין היינו שהדבור עליון מדת מלכותו ית' מקבל תחלה רק משליש התחתון של תפארת

שבחינת תפארת גדולתו יתברך שבאצילות כוללת אף היא שלושה שלישים; כלומר, הדיבור העליון, מידת מלכותו יתברך, מקבל תחילה רק מהשליש התחתון של התפארת,

כי מה שיוכל להתגלות בדבור להנבראים הוא הבחי' היותר תחתונה מיקר תפארת גדולתו ית' וכמאמר תתברך בשמים ממעל ועל הארץ מתחת על כל שבח מעשה ידיך כו' יפארוך סלה.

כי מה שיוכל להתגלות בדיבור לנבראים הוא הבחינה התחתונה ביותר מכבוד תפארת גדולתו יתברך. וזהו כמאמר: "תתברך בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, על כל שבח מעשה ידיך כו' יפארוך סלה".

שכל העולמות שמים וארץ מן הארץ לרקיע תי"ק שנה אינה אלא בחי' מעשה ידיך שכמו במעשה ידי אדם עד"מ אינו מלובש אלא כח המעשה.

שהרי כל העולמות, שמים וארץ — מן הארץ ועד לרקיע מהלך חמש מאות שנה — אינם אלא בחינת "מעשה ידיך". שכן, למשל, במעשה ידיו של אדם מלובש רק כוח המעשה,

שהוא הכח היותר פחות שבכחות הנפש כו' כך החיות המלובש בכל העולמות אינו אלא בחי' כח המעשה. שאינו נוגע לעצמות ומהות כו' כמ"ש כ"ז [כל זה] בדי"ה בחודש השלישי לצאת בניי [בני ישראל].

שהוא הכוח הנמוך ביותר מבין כוחות הנפש כו'. כך גם החיות המלובשת בכל העולמות אינה אלא בחינת כוח המעשה, שאינו נוגע לעצמות ומהות כו', כפי שנתבאר כל זה במאמר המתחיל "בחודש השלישי לצאת בני ישראל".

נמצא אשר כל מה שיוכלו הנבראים להלל ולשבח את הקב"ה במה שברא כל העולמות מאין ליש.

נמצא שכל מה שהנבראים יכולים להלל ולשבח את הקב"ה עליו הוא שברא את כל העולמות מאין ליש.

28 וזהו ענין פרק שירה שאומרים הנבראים וכן שיר המלאכים כל בעלי השיר יוצאים בשיר. הרי כל השגתם רק בבחי' שבח מעשה ידיך והרי זה כמו עד"מ מי שהוא חכם מופלא עד להפליא.

וזהו עניינו של פרק שירה, שאומרים הנבראים, וכן שירת המלאכים: "כל בעלי השיר יוצאים בשיר". נמצא שכל השגתם היא רק בבחינת "שבח מעשה ידיך". והרי זה כמו, למשל, אדם שהוא חכם מופלא עד מאוד,

ומשבחים אותו רק במה שיוכל לכתוב או לצייר יפה. שזהו הבחינה היותר אחרונה שבו ועדיין ארז"ל
[אמרו רבותינו זכרונם לברכה] אין צור כאלקינו אין צייר כאלקינו כו'

ומשבחים אותו רק על כך שהוא יודע לכתוב או לצייר יפה — וזו הבחינה האחרונה והנמוכה ביותר שבו. ועל דרך
זה אמרו חז"ל: "אין צור כאלקינו" — אין צייר כאלקינו וכו'.

ועדיין ארז"ל פ"ה דברכות דל"ג ע"ב משל למלך ב"ו [בשר ודם] שהיו לו אלף אלפים דינרי זהב והיו
משבחים אותו בשל כסף והלא גנאי הוא לו כו' ע"ש.

ועל דרך זה אמרו חז"ל (ברכות, פרק ה, דף לג ע"ב): "משל למלך בשר ודם שהיו לו אלף אלפים דינרי זהב, והיו
משבחים אותו בשל כסף; והלא גנאי הוא לו" וכו'; עיינו שם.

(ועיין מזה בשל"ה [בשני לוחות הברית] במסכת תמיד שלו דרנ"ו ע"ב וד' רנ"ז ע"א שהאריך בזה). וזהו ענין
הפ"י שהדבור עליון מקור דבי"ע מקבל משליש התחתון של מדת התפארת שבאצילות שהוא עד"מ
שבח מעשה ידיך כו' כנ"ל.

(ועיינו על כך בשל"ה, במסכת תמיד שלו, דף רנו ע"ב ודף רנו ע"א, שם הוא מאריך בעניין). וזהו פירוש הדברים
שהדיבור העליון, שהוא המקור של בריאה, יצירה ועשיה, מקבל משליש התפארת התחתון שבאצילות, שהוא,
למשל, בחינת "שבח מעשה ידיך" וכו', כנזכר לעיל.

ואפשר לומר ענין ג' שלישי דתפארת ע"ד שכללות העולמות נחלקים לג' בחי' היינו עולמות בי"ע
ועולם האצילות ועולמות שלמעלה מאצילות.

ואפשר להסביר את ענין שלושת השלישים של התפארת על פי החלוקה של העולמות בכללותם לשלוש בחינות:
עולמות בריאה, יצירה ועשיה; עולם האצילות; והעולמות שלמעלה מאצילות.

29 וכמשארז"ל [וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] שט בחי' אלף עולמות שאינן כו' שהם מבחי' אין אשר
והחכמה מאין תמצא כו' ועמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' שלח דקנ"ט סע"א [סוף עמוד א] בפ"י המאמר תלת
עלמין אית ליה לקוב"ה [לקודשא בריך הוא].

כפי שאמרו חז"ל: "שט בחי' אלף עולמות", "שאינן" וכו'; עולמות אלה הם מבחינת אין, כמו שנאמר: "והחכמה
מאין תמצא" וכו'. ראו גם את דברי הרמ"ז בפרשת שלח, דף קנ"ט ע"א, בביאור המאמר "תלת עלמין אית ליה
לקוב"ה".

אשר בכל עולם מגי מיני עולמות הנ"ל מתגלה יותר מיקר תפארת גדולת אור א"ס ב"ה שאין ערוך הגילוי שבבי"ע לגבי הגילוי שבאצילות

בכל עולם משלושת סוגי העולמות הנזכרים לעיל מתגלה יותר מיוקר תפארת גדולת אור אין סוף ברוך הוא. אין ערוך לגילוי שבאצילות בריאה, יצירה ועשיה לעומת הגילוי שבאצילות.

וכמ"כ [וכמו כן] אין ערוך הגילוי שבאצ"י לגבי הגילוי שבאצילות הא"ס כו' ועמ"ש ע"פ הדר כבוד הודך ודברי נפלאותיך אשיחה כו'.

וכמו כן, אין ערוך לגילוי שבאצילות לעומת הגילוי בעולם אין סוף וכו'. ראו את הביאור על הפסוק: "הדר כבוד הודך ודברי נפלאותיך אשיחה" וכו'.

30 וזהו ענין ג"פ [ג' פעמים] קדוש ועמ"ש סד"ה ועשית בגדי קדש שבתיקון ועשיית בגדי אהרן יש ג' בחינות ומדרגות.

וזהו עניינה של אמירת "קדוש" שלוש פעמים. ראו מה שנכתב בסוף המאמר הפותח במילים "ועשית בגדי קדש": בהכנת בגדיו של אהרן ובעשייתם יש שלוש בחינות ומדרגות.

אך כ"ז [כל זה] רק בבחי' האור המאיר בעולמות אבל בעצמותו ית' אין שייך שום השגה רק מודים אנחנו לך. ומה שאנו מהללים זהו לשם תפארתך כו' כנ"ל.

אבל כל זה הוא רק בבחינת האור המאיר בעולמות; ואילו לגבי עצמותו ית' אין שייכת כלל השגה, אלא רק "מודים אנחנו לך". ומה שאנו מהללים הוא "לשם תפארתך" וכו', כנזכר לעיל.

31 והנה בשנה ה' רביעית מקבלת כנס"י [כנסת ישראל] משליש האחרון של מדת תפארתו ית' והרמ"ז [והרב משה זכות] כ' [כתב] משני שלישין כו' היינו מה שהנבראים יוכלו להלל את הקב"ה שנק' שבח מעשה ידיך כו'

והנה, בשנה הרביעית כנסת ישראל מקבלת משליש האחרון של מידת תפארתו ית', והרמ"ז כותב: משני שלישים וכו' — כלומר, מן הדבר שהנבראים יכולים להלל בו את הקדוש ברוך הוא, הנקרא "שבח מעשה ידיך" וכו',

כנ"ל וזהו ענין הלולים לה' והלולים לשון רבים היינו שני בחי' הילול זהו ב' שליש תפארת כו' משא"כ למעלה מזה אין להם השגה.

כאמור לעיל. וזהו ענין "הילולים לה'": "הילולים" הוא לשון רבים, כלומר שתי בחינות של הילול, שהן שני שליש תפארת וכו'; ואילו למעלה מזה אין להם השגה.

אלא שעייז נמשך אח"כ גם מבחי' שליש העליון של מדת תפארתו ית' וזהו ובשנה החמישית כו' להוסיף לכם תבואתו היינו תוספת האור הבא מלמעלה.

אלא שעל ידי כך נמשך אחר כך גם מבחינת השליש העליון של מידת תפארתו ית'. וזהו "ובשנה החמישית" וכו', "להוסיף לכם תבואתו" – כלומר, תוספת האור הבאה מלמעלה.

32 ואזי היא בבחי' ה"א. מה שבחי' דלי"ת הוא לשון דלות ועניות לגבי בחי' זו דה"א.

ואז היא בבחינת ה"א. ואילו בחינת דל"ת מבטאת דלות וחיסרון ביחס לבחינת ה"א זו.

ומזה יובן בתוספת ביאור מ"ש בד"ה ראו כי ה' נתן לכם השבת בענין בה"א [בית הלל אומרים] נברא העוה"ז

מכאן יובן ביתר ביאור מה שנכתב במאמר הפותח במילים "ראו כי ה' נתן לכם השבת", בעניין "בה"א נברא העולם הזה",

וצריך להמשיך גילוי בחי' ה' זה והיינו ע"ד המבואר כאן וז"ש [וזהו שכתוב] לעבדה ולשמרה בשני ההי"ן ושיש להמשיך את גילוי בחינת ה"א זו; והדבר הוא על דרך המבואר כאן. וזהו שנאמר "לעבדה ולשמרה" בשתי ההי"ן;

והיינו המשכת ה' עילאה בחי' י"ה והמשכת ה' תתאה ו"ה כו' ועיין בעי"ח [בעץ חיים] שער ל"א פ"ז [פרק ז'] מ"ש ע"פ ארבע הידות יהיה לכם והחמישית לפרעה.

כלומר, המשכת ה"א עילאה, בחינת י"ה, והמשכת ה"א תתאה, ו"ה, וכו'. ועיינו בעץ חיים, שער ל"א, פרק ז', במה שנכתב על הפסוק "ארבע הידות יהיה לכם והחמישית לפרעה".

(ועמ"ש מזה בביאור ע"פ צאינה וראינה כו' בסופו ומ"ש סד"ה קדש ישראל לה'). וזהו הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו (בד"ה א' סי' י"ו כ"ז).

(ועיינו במה שנכתב על כך בביאור על הפסוק "צאינה וראינה" וכו', בסופו, ובמה שנכתב בסוף המאמר הפותח במילים "קדש ישראל לה"). וזהו "הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו" (דברי הימים א', פרק ט"ז, פסוק כ"ז).

ופי' הוד והדר לפניו יש לפרש על ענין השיר שהמלאכים מרננים ומשבחים לפניו כדמשמע ברבות בפתיחתא דאיכה דנ"ה ע"א שאמרו המלאכים כתיב הוד והדר לפניו ואתה אומר כדין כו' ע"ש.

את "הוד והדר לפניו" אפשר לפרש כמתייחס לשירה שהמלאכים מרננים ומשבחים לפניו, כפי שמשמע ממדרש רבה, בפתיחתא לאיכה, דף נ"ה ע"א, שם אמרו המלאכים: "כתוב: 'הוד והדר לפניו', ואתה אומר כך?" וכו'; עיינו שם.

ומזה נמשך עוז וחדוה במקומו שהתענוג נמשך מביטול היש כמ"ש בד"ה את קרבני לחמי בענין לויתן זה יצרת לשחק בו כו'

מכך נמשכים "עוז וחדוה במקומו", שכן התענוג נמשך מביטול היש, כפי שמבואר במאמר הפותח במילים "את קרבני לחמי", בעניין "לויתן זה יצרת לשחק בו" וכו'.

וכן בגמרא (פ"ק [פרק קמא] דחגיגה דף ה' ע"ב) פירשו הוד והדר לפניו דמיירי בבתי בראי כו'.

וכך גם בגמרא (חגיגה, פרק א', דף ה' ע"ב) פירשו ש"הוד והדר לפניו" עוסק בבתי בראי וכו'.

והיינו כי ידוע שהתפשטות המדה היא העלאת מ"נ [מ"ן נוקבין] אל העצמיו [העצמיות] עד"מ באדם כאשר יפארו זולתו תתעורר בלבו עצמיות התפארות ועפ"ז [ועל פי זה] יובן דההוד והדר אשר לפניו גורם עוז וחדוה במקומו

כלומר, ידוע שהתפשטות המידה היא העלאת מ"ן אל העצמות. למשל, אצל אדם: כשאחרים מפארים אותו, מתעוררת בלבו תחושת הפאר העצמית. לפי זה יובן שההוד וההדר שלפניו גורמים עוז וחדוה במקומו,

כי עיי' הם מוסיפין אורות הת"ת [התפארת] דאצ"י העצמי בבחי' אצ"י וזהו להוסיף לכם תבואתו ב' שלישי עליונים דת"ת [דתפארת] בשנה החמישית.

שכן באמצעות זאת הם מוסיפים את האורות של תפארת העצמית דאצילות, בבחינת אצילות. וזהו "להוסיף לכם תבואתו": שני השלישים העליונים של תפארת, בשנה החמישית.

33 ואפ"ל [ואפשר לומר] עוד כי ג' שנים הראשונות הם כנגד ב"ע שהדבור עליון מוסתר בהם והם יש ודבר נפרד בפ"ע [בפני עצמו].

אפשר לומר עוד, ששלוש השנים הראשונות מקבילות לבריאה, יצירה ועשיה, שבהן הדיבור העליון מוסתר; והן בבחינת יש ודבר הנפרד לעצמו.

והיינו כשאין יחוד ביי"ע עם אצילות דהיינו יחוד זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] כמ"ש כרוב אחד מקצה מזה. (עיין בת"א [בתורה אור] ס"פ תרומה).

כלומר, כאשר אין איחוד של בריאה, יצירה ועשיה עם אצילות, היינו כאשר אין יחוד בין ז"א לנוקבא, כפי שנאמר: "כרוב אחד בקצה מזה". (ראו תורה אור, סוף פרשת תרומה).

וה"ע [וזהו ענין] מיעוט הירח כשאין יחוד שמשא וסיהרא ואזי הג"ק [הג' קליפות] יונקים ממנה. אבל ובשנה הרביעית זהו נגד עולם האצילות שהמלי מקור דבי"ע מתייחדת עם ז"א דאצי

וזהו ענין מיעוט הירח, כאשר אין יחוד בין השמש לירח (שמשא וסיהרא), ואז שלוש הקליפות הטמאות יונקות ממנה. אבל "ובשנה הרביעית" מקביל לעולם אצילות, שבו מלכות, מקורם של בריאה, יצירה ועשיה, מתייחדת עם ז"א דאצילות;

והוא ענין המשכת הביטול העליון דמ"ה [דשם מ"ה] בהנבראים ע"ד מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם אזי יהיו כל פרי קדש הלולים.

וזהו ענין המשכת הביטול העליון של מ"ה אל הנבראים, על דרך "מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם"; ואז "כל פרי" יהיה "קודש הלולים",

להיות יחודים עליונים יחוד י"ה ויחוד ו"ה כו' ועמ"ש ע"פ מי מנה בענין ומספר את רובע ישראל ויש לקשרו עמש"ל [עיין מה שכתוב לעיל] דבג' שנים הראשונות מקבלת מחיצוני [מחיצוניות] המדות

כדי שיהיו יחודים עליונים: יחוד י"ה ויחוד ו"ה וכו'. ראו מה שנכתב על הפסוק "מי מנה", בענין "ומספר את רובע ישראל". אפשר לקשר זאת למה שנכתב לעיל, שבשלוש השנים הראשונות היא מקבלת מחיצוניות המדות,

שהם בחי' נה"י [נצח הוד יסוד] ובשנה הרביעית מקבלת מהפנימי [מהפנימיות / מהפנימית] משליש ת"ת [תפארת] אשר ד' בחי' תנה"י [תפארת נצח הוד יסוד] הם ג"כ בחי' אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] שבז"א כו'

שהן בחינת נצח, הוד ויסוד; ובשנה הרביעית היא מקבלת מהפנימיות, משליש תפארת. שכן ארבע הבחינות תפארת, נצח, הוד ויסוד הן גם בחינת אצילות, בריאה, יצירה ועשיה שבתוך ז"א וכו'.

ועפ"י [ועל פי זה] י"ל [יש לומר] בחי' ובשנה החמישית כו' להוסיף לכם זהו תוספת אור הנמשך מקוצו של יו"ד דשם הוי' והוא בחי' הכתר כו'

ועל פי זה אפשר לבאר את הבחינה של "ובשנה החמישית" וכו': "להוסיף לכם" פירושו תוספת אור הנמשכת מקוצו של יו"ד שבשם הוי', שהיא בחינת כתר וכו';

ומשם דוקא נמשך תוספת האור להוסיף לכם כו' ועמ"ש במ"א בענין יוסף שנקרא כן ע"ש תוספת האור כו'.

ומשם דווקא נמשכת תוספת האור, "להוסיף לכם" וכו'. ראו מה שנכתב במקום אחר על יוסף, שנקרא כך על שם תוספת האור וכו'.

וזהו ויוסף הורד כו' ע"י ששם עלו שבטים כו' להודות כו' שע"י העלאה זו נמשך תוספת האור מבחי' יסוד דא"ק [דאדם קדמון] שהוא ג"כ ענין הוד והדר לפניו.

וזהו [המשמעות של] "ויוסף הורד" וכו', באמצעות "כי שם עלו שבטים" וכו', "להודות" וכו': כי באמצעות עלייה זו נמשכת תוספת אור מבחינת יסוד דאדם קדמון, שהוא גם עניין "הוד והדר לפניו",

בחי' הדר כו'. (ועיין עוד מענין פסוק ונטעתם כל עץ מאכל ברבות פ' נשא פ"י [פרק י' / פרשה י'] דרל"ו ד' ובפ' שלח לך. ובשה"ש [ובשיר השירים] רבה בפ' שוקיו עמודי שש וס"פ חכו ממתקים):

מדרגת ה"הדר" וכו'. (ועיינו עוד בענין הפסוק "ונטעתם כל עץ מאכל" בבמדבר רבה, פרשת נשא, פרק 10, דף 236d, ובפרשת שלח לך; ובשיר השירים רבה, על "שוקיו עמודי שש", ובסוף "חכו ממתקים").



על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר והתרגום לעברית של ימינו.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/kedoshim/1

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק